

Лисенко О. В., здобувачка вищої освіти 2 курсу гр. ЕП-191
Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к.філос.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНО-НЕБЕЗПЕЧНІ КОГНІТИВНІ УПЕРЕДЖЕННЯ ТА СПОСОБИ ЇХ УНИКНЕННЯ

Для людей властиво помилятися й ми навіть не уявляємо, наскільки часто це робимо. Відповідно багатьом дослідженням із соціальної психології та поведінкової економіки, ми часто чинимо ірраціонально, покладаючись на автоматичні реакції або соціальні фактори. Іноді омани приводять людей до дуже безсердечних і неадекватних вчинків, проте сама особа не усвідомлює, що вона поводить жорстоко. Людина не тільки не відчуває емпатії та не бере відповідальність за вчинене, а й знаходить адекватні, на його погляд, причини своєї безпеки.

За приклад візьмемо експеримент Стенлі Мілгрема [1]. У досліді чоловік бив незнайому людину током, лише через те, що той неправильно відповідає на поставлені питання, у той час як авторитетний експериментатор впевнював, що так потрібно. Проте насправді ж досліджували не ту людину, яка відповідала, а ту, яка запитувала. Відповідав на запитання актор, який лише імітував біль. Головна ідея досліду – зрозуміти наскільки далеко людина може зайти, завдаючи страждань іншій особі.

Проблема в тому, що на сьогодні ця ситуація повторюється, проте вже в житті. Люди можуть поводити себе неадекватно, знущатися з інших, але важливо розуміти, що найчастіше така поведінка – ірраціональна. Її навіть можна виявити деякими способами та методами, які були використані в різних експериментах, одним з яких є вищеописаний дослід Стенлі Мілгрема.

Ще один експериментатор у сфері соціально-небезпечних когнітивних упереджень Філіп Зімбардо [2] зробив висновок, що ситуації та зовнішні фактори впливають на людину більше, ніж її внутрішні особливості характеру.

Перша причина цього це наявність авторитету, який нібито бере всю відповідальність на себе. Коли є людина, яка віддає накази або примушує щось робити, то особа думає, що не несе відповідальності за це. Проте наявність «керівника» не пояснює жорстокість і безпеку чоловіка, який лише виконує наказ.

Ця жорстокість має іншу причину – безкарність і зняття відповідальності, навіть коли поряд немає авторитету, який несе цю відповідальність. Якщо людина відчуває повну свободу у своїх вчинках і діях, то вона схильна до агресії. На сьогодні це рідкісніше явище, оскільки є держава, яка має свої закони і нормативи й повинна стримувати насильство.

Також дуже часто люди починають виправдовувати когнітивний дисонанс, навіть розуміючи, що чинять очевидно жорстоко. На відміну від вищеописаних причин, ця – не пов'язана з зовнішніми факторами, а є суто внутрішньо характерною. Леон Фестінгер [3] продемонстрував те, що коли людина стикається з притиріччям у себе в голові, то до моменту їх вирішення вона відчуває дискомфорт. Деякі люди роблять доволі сміливі кроки для усунення проблем, а деякі лише виправдовують свої вчинки.

Аби уникнути продовження розвитку соціально-небезпечних когнітивних упереджень потрібно розуміти причини, через які це трапляється, але вищезазначених причин недостатньо. Знання про ці проблеми допомагає нам передбачити що саме може статися в залежності від різних передумов і факторів.

Важливо зрозуміти й прийняти те, що кожен має право помилятися. Багато відомих дослідників визнавали свої похибки, тим самим показуючи, що вони й самі підтверджені когнітивним упередженням.

Соціальне несхвалення й засудження можуть призводити до того, що у людини підвищується рівень відповідальності. Часто одній особі дуже складно бути проти всього колективу, саме тому люди вирішують просто відмовитися від своїх когнітивних ідей.

Наразі невідворотність покарання – це найвища міра, яка допомагає стримувати агресію, не дивлячись на те, природною вона була чи викликана іншими факторами. У цьому й полягає роль держави, саме вона повинна протидіяти насильству в будь-якому його прояві, а суспільство через морально-релігійні інституції підтримувати владу в цих зусиллях.

Ми твердо переконані, що у сучасному глобальному світі соціогуманітарні науки мають активніше відображати причини насильства та його вкрай негативні наслідки як для суспільства, так і для особистості, а той, хто здійснив злочин повинен понести покарання, не дивлячись на індивідуальні причини й передумови його вчинків. Суспільствознавство має описати і пояснити витоки агресії, аби в майбутньому людство могло б розробити ефективні технології її уникнення або, принаймні, мінімізації. Ми повинні разом створювати такі умови, щоб людина в суспільстві розвивала свої позитивні риси, роблячи себе і людей навколо себе лише щасливішими.

Список використаних джерел

1. Експеримент Стенлі Мілгрема. URL: https://pidru4niki.com/14051003/psihologiya/eksperiment_stenli_milgrama_1963 (дата звернення 23.02.2021).
2. Експеримент Філіпа Зімбардо. URL: <https://psyfactor.org/lib/stanford-prison-experiment.htm> (дата звернення 25.02.2021).
3. Експеримент Леона Фестінгера. URL: <https://psyfactor.org/lib/festinger-dissonans-2.htm> (дата звернення 26.02.2021).

Лось А. М., здобувач вищої освіти
ступеня доктор філософії 1 року навчання
Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доц.
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТА НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Сучасний глобальний світ актуалізує інтерес і необхідність ретельного моніторингу щодо інтенсивного розвитку техніки і так званих високих технологій з боку відповідальної інтелектуальної частини суспільства. Можемо виокремити широке коло досліджень, пов'язаних зі створенням штучного аналогу інтелекту людини, робототехнікою, семіотикою, нейрокомп'ютерингом та розробкою синергетичних і квантових комп'ютерів, впливом існуючих і потенційно можливих систем штучного інтелекту на людину та суспільство [1]. Однією з найпомітніших і найвпливовіших царин застосування штучного інтелекту вважається військово-промисловий сегмент.

Все частіше штучний інтелект застосовується у військових операціях, де ставиться завдання за допомогою науки і техніки досягнути ефективного результату у найкоротший термін. Такі інтелектуальні системи включають в себе автоматизований пошук цілей, вибір